

MEMORANDAMO MABAPI LE DIPHEO TSA BILI YA PHETOLO YA TLHAHLOBO YA DITJHELETE TSA SETJHABA, 2018

1. SELELEKELA

- 1.1 Molao wa Tlhahlobo ya Ditjhelete tsa Setjhaba, 2004 (Molao wa 25 wa 2004) (oo mona o bitswang “Molao o ka sehloohong”), o phethahatsa karolo ya 188 le 189 ya Molaotheo wa Rephaboliki ya Afrika Borwa, 1996 (“Molaotheo”) ka ho thea le ho fana ka mesebetsi e ka sehloohong ya ho hlahloba ditjhelete ho Mohlahlobi-Kakaretso. Ha ho shebebiswa dipehelo tse ka hare ho Molaotheo, di balwa mmoho le Molao o ka sehloohong, Mohlahlobi-Kakaretso o ba le boikemelo bo bohlohadi, bo mo fang tokoloho ya ho kgetha ditsela tse sebetsang ka ho fetisisa bakeng sa ho phethahatsa thomo ya ona ya molaotheo.
- 1.2 Le ha ho le jwalo, Molao o ka sehloohong ha o fe Mohlahlobi-Kakaretso matla a ho kenya tshebetsong dikgothaletso tsa ona tsa ho batlisisa diphetho tse sa thabiseng tsa tlhahlobo kapa ho kgutlisa ditahlehelo dife kapa dife tse fumanweng ke Mmuso. Ka tsela eo, Mohlahlobi-Kakaretso o itshetlehile ka lekgotla la phethahatso bakeng sa ho kenya dikgothaletso tsena tshebetsong.
- 1.3 Dilemong tse fetileng tse 13 ho tloha qalehong ya Molao o ka sehloohong, diteko tsa Mohlahlobi-Kakaretso tsa ho fana ka ditlamorao bakeng sa tsamaiso e mpe ya ditjhelete le ya tshebetso ka ho sebedisa ditlaleho tsa tlhahlobo di fane ka diphetho tse fapafapaneng. Selemo le selemo Mohlahlobi-Kakaretso o tlaleha ka boholo le bongata ba tshebediso e mpe ya ditjhelete e sa dumellwang, e fosahetseng, e se nang molemo le e tletseng tshenyoy.

2. DIPHEO TSA BILI

Kahoo, sepheo sa Bili ya Phetolo ya Tlhahlobo ya Ditjhelete tsa Setjhaba, 2018 (eo mona e bitswang “Bili”), ke ho fetola Molao o ka sehloohong e le ho, hara tse ding, fana ka mesebetsi e ekeditsweng ho Mohlahlobi-Kakaretso bakeng sa ho fumana ditjhelete tse ileng tsa lahlehela Mmuso esitana le ho romela diphetho tse sa thabiseng bakeng sa diphuputso; ho hlakisa thomo ya Mohlahlobi-Kakaretso ya ho phetha mosebetsi wa matjhaba wa ho hlahloba le ho etsa ditlhahlobo tsa tshebetso; le ho nyalanya ditlhophiso tsa puso tsa Mohlahlobi-Kakaretso le tshebetso e ntle ya jwale.

3. DIKAHARE TSA BILI

3.1 Polelwana ya 1 ya Bili e kenya ditlhahloso tse ntjha ho Molao o ka sehloohong.

3.2 Polelwana ya 2 ya Bili e kenya karolwana e ntjha (3A) ho karolo ya 4 ya Molao o ka sehloohong o fang Mohlahlobi-Kakaretso matla a ho fana ka dipehelo tsa kamoo a ka iketsetsang diqeto ka teng nakong eo a etsang ditlhahlobo tse hloakang qeto yah ae tse boletsweng karolong ya 4(3) ya Molao o ka sehloohong. Polelwana ya 2 ya Bili hape e fetola karolo ya 4(4) ya Molao o ka sehloohong bakeng sa ho fa Mohlahlobi-Kakaretso tokoloho ya ho iketsetsa diqeto ntle le molao ofe kapa ofe o kgahlanong le ona.

3.3 Polelwana ya 3 ya Bili e fetola karolo ya 5 ka ho fana ka sebaka bakeng sa mesebetsi e ekeditsweng bakeng sa Mohlahlobi-Kakaretso.

Polelwana ya 3 e fetola karolo ya 5(1) ya Molao o ka sehloohong ka ho kenya dipehelo tse fang Mohlahlobi-Kakaretso matla a ho tsamaisa

ditlhahlobo tsa tshebetso le ho fana ka ditshebeletso tsa tlhahlobo ya ditjhelete le tse tsamaelanang le tlhahlobo ya ditjhelete ho mekgatlo ya matjhaba, meifo, ditheo kapa mekgatlo ha feela ho phethahaditswe maemo a itseng.

Polelwana 3 hape e kenyeletsa dikarolwana tse ntjha (1A) le (1B) ka hara karolo ya 5 ya Molao o ka sehloohong. Karolwana e ntjha (A) e fa Mohlahlobi-Kakaretso matla a ho fetisetsa sephetho sefe kapa sefe se sa thabiseng sa tlhahlobo ya ditjhelete ho moifo o loketseng bakeng sa patlisiso. Karolwana e ntjha ya (1B) e fa Mohlahlobi-Kakaretso matla a ho kgutlisa/lata ditahlehlelo dife kapa dife, tse fumanweng ke Mmuso, ho moofisiri ya ikarabellang, baofisiri ba ikarabellang, botsamaisi bo ikarabellang kapa batsamaisi ba ikarabellang, ebang ho se na tlhaloso e kgotsofatsang ya lebaka le entseng hore tahlehelo e jwalo e se ke ya lokiswa.

Ho feta mona, Polelwana 3 e lokisa karolo ya 5(2) ya Molao o ka sehloohong ka ho lokisetsa ho thewa ha le mesebetsi ya komiti ya ditefo/meputso.

3.4 Polelwana 4 ya Bili e fetola karolo ya 7(1A) ya Molao o ka sehloohong ka ho lokisetsa hore Komishene e Ikemetseng, ha e sekaseka moputso wa Mohlahlobi-Kakaretso, e lokela le ho buisana le komiti e ntjha e sa tswa thehwa ya meputso.

3.5 Polelwana 5 ya Bili e fetola karolo ya 10 ya Molao o ka sehloohong ka ho lokisetsa hore Mohlahlobi-Kakaretso jwale a lokele ho romela ditlaleho tse mabapi le ditlhahlobo tsa tshebetso le ditlhahlobo tsa matjhaba, tseo jwale di ka etswang, a romele ditlaleho mabapi le ditaba dife kapa dife tse fetiseditsweng ho moifo o loketseng bakeng sa patlisiso, a romele

ditlaleho mabapi le mangolo(ditifikeiti) a ntshitsweng bakeng sa ho kgutlisa ditahlehelo esita le ho dintlha tsa ditjhelete tse kgutlisitsweng le ditjhelete tse kentsweng Letloleng la Lekeno la Naha le Letlole la Lekeno la Porovense.

3.6 Polelwana 6 ya Bili e lokisa karolo ya 20(2) ya Molao o ka sehloohong ho shebisisa botjha dikahare tsa tlaleho ya tlhahlobo ha di nyalangwa le ditatements tsa ditjhelete.

3.7 Polelwana 7 ya Bili e lokisa karolo ya 23 ya Molao o ka sehloohong ka ho lokisetsa tumellano mabapi le tjhelete kapa peresente e ka hodimodimo ya ditefello tsa tlhahlobo e lokelang ho lefella ho tswa ho vouto ya Letlole la Naha (National Treasury).

3.8 Polelwana 8 ya Bili e fetola karolo ya 34 ya Molao o ka sehloohong ho lokisetsa hore Mohlahlobi-Kakaretso a lokele hore, ha a etsa qeto ya meputso, dialawense le dikuno tsa basebetsi, a shebisisa ditlhahiso tsa komiti ya meputso.

3.9 Polelwana 9 ya Bili e fetola karolo ya 40(1) ya Molao o ka sehloohong ka ho lokisetsa hore Mohlahlobi-Kakaretso, eseng Motlatsi wa Mohlahlobi-Kakaretso, o lokela ho theha le ho kgetha ditho tsa komiti ya tlhahlobo.

3.10 Polelwana 10 ya Bili e fetola karolo ya 52 ya Molao o ka sehloohong ka ho hlalosa mekgahlelo ya melawana e lokelang ho kapa e ka nnang ya etswa ke Mohlahlobi-Kakaretso.

3.11 Polelwana 11 e lokisetsa bakeng sa sehlooho se sekgutshwane le letsatsi la qalo.

4. KAMOO MOKGATLO LE BASEBETSI BA TLANG HO AMEHA KA TENG

Ho lebelletswe hore ditho tse ding tse tharo tsa basebetsi di tla hloka ho hirwa e le hore ho tle ho kenngwe tshebetsong mesebetsi e ekeditsweng.

5. KAMOO MMUSO O TLANG HO AMEHA KA TENG HO TSA DITJHELETE

Ditjeho tse lebeletsweng bakeng sa ho kenya tshebetsong matla a ekeditsweng a Mohlahlobi-Kakaretso di lekantswe ho ba R33 956 979 ka selemo bakeng sa dilemo tse tharo tsa pele tsa ditjhelete ka mora ho qala ho sebetsa ha Bili ena. Lenane lena le tla lokiswa ha mekgwatshebetso e metjha e ntse e hola ha nako e tsamaya. Diphetoho tse ding di keke tsa ama ditjeho bakeng sa Mmuso.

6. MAFAPHA, MEIFO KAPA BATHO BAO HO ILENG HA RERISWANWA LE BONA

Batho ba amehang ba latelang ba ile ba reriswa:

- Mohlahlobi-Kakaretso;
- Botshwari ba Matlotlo ba Naha

7. TSAMAISO YA PALAMENTE

7.1 Komiti e hlahisa hore Bili ena e lokela ho sebetswa ho ya ka mokgwatshebetso o thehilweng ke karolo ya 75 ya Molaotheo ka ha e se na diphelelo tse sebetsang tse hlakisitsweng ho Karolo ya 74 kapa 76 ya Molaotheo.

7.2 Komiti e nahana hore ha ho hlokahale hore ho fetisetswe Bili ena ho Ntlo ya Naha ya Baetapele ba Setso ho ya ka karolo ya 18(1)(a) ya Molao wa Moralo wa Boetapele ba Setso le Puso, 2003 (Molao wa 41

wa 2003), ka ha e se na dipehelo tse amanang le molao wa setso kapa melao ya ditjhabana tsa setso.